

problema. Evo nekih od autora i njihovih tema (u prijevodu): Rupert Fischer: *Semiološko značenje i interpretacija neume „pes“*; Epiphonus ili Cephalicus?, Godehard Joppich: *Specijalni torculus kao interpunkcijska neuma*; Bivirga na zadnjem slogu riječi, Johannes Berhmans Göschl: *O ritmičkom i estetskom problemu artikulacije slogova uzlaznih neuma*, Alofons Kurris: *Mogućnosti i ograničenja kvadratne notacije*, Heinrich Rumphorst: *Quilisma-Scandicus u odnosu na tekst*. Treba pripomenuti da se ovdje radi o specijalizirano obrađenim semiološkim problemima na vrlo visokoj znanstvenoj razini. O novim dostignućima i spoznajama na području palografije i semiologije održan je u Veroni u svibnju 1991. trodnevni *Četvrti internacionalni kongres gregorijanskog korala*. Jörg Stephan Vogel izvjestio je o radu ovog kongresa u njemačkom časopisu za crkvenu glazbu *Musica sacra* 1991/5. i zaključio da su na Kongresu dani novi poticaji za daljnja znanstvena i praktična tumačenja semioloških problema u izvornim rukopisima i njihove interpretacije u duhu Eugène Cardine-a.

Nije li vrijeme da ova gibanja na području gregorijanskog pjevanja postanu izazovom i na našim prostorima?!

BILJEŠKE:

- ¹ Usp: L. Agostini – J. Göschl, *Einführung in die Interpretation des Gregorianischen Chorals*, Gustav Bosse Verlag, Regensburg 1987, S. 22.
- ² *Sacrosanctum Concilium*, br. 112.
- ³ Isto, br. 116.
- ⁴ Objavljeno u djelu L. Agostini-a „La semiologia gregoriana e Eugène Cardine OSB“, *Ut mens concordet voci*, St. Ottilien 1980, S. 492.

Literatura:

Musik im Gottesdienst: Band 1. Herausgegeben von Hans Musch, Gustav Bosse Verlag, Regensburg 1983.

Luigi Agostini – Johannes Berhmans Göschl: *Einführung in die Interpretation des Gregorianischen Chorals*, Band 1, Gustav Bosse Verlag, Regensburg 1987.

Jörg Stephan Vogel: *Der 4. Internationale Kongress des Gregorianischen Chorals in Verona, Musica sacra*, Heft 5, Regensburg 1991.

Sv. Cecilija između dvaju svjetskih ratova i glazbena kritika

Sanja Majer-Bobetko, Zagreb

Pregledni znanstveni članak

„Muzički su se časopisi pojavili da zadovolje niz specifičnih potreba. U službi propagande prave, zdrave muzičke umjetnosti i pravilnog usmjerivanja muzičkih nastojanja jedne određene sredine oni donose studije i članke iz najrazličitijih glazbenih područja, objavljuju osvrte na priredbe u kazalištu, koncertnoj dvorani i drugdje, recenziraju novoizdale muzičke knjige i muzikalije te informiraju o značajnim zbivanjima u domaćem i stranom muzičkom svijetu. Specijalizirani muzički časopisi posvećeni su specifičnim problemima pojedinih muzičkih struka: muzikologije, muzičke pedagogije, crkvene glazbe, suvremene glazbe i sl.

No da bi se u nekoj sredini pojavio glazbeni časopis, treba da bude ostvareno nekoliko uvjeta. Građanski stalež – koji je dao pobudu za nastajanje prvih muzičkih časopisa – mora biti dovoljno jak i razvijen; ljubav prema muzičkoj umjetnosti mora se u njemu roditi i poticati ga da o njoj još više dozna i nauči. Ovo će doći posebno do izražaja kad se u Evropi, ponesenoj romantičnim idealima, snažno razvije težnja za otkrivanjem vrijednosti iz prošlosti.

Ali već u samom početku života muzičkih časopisa iskristalizirale su se postepeno komponente bez kojih je postojanje časopisa uopće, pa tako i muzičkih nezamislivo. To su s jedne strane uređivanje časopisa i suradnja u njemu, a s druge publika kojoj je namijenjen. Puna ravnoteža tih triju elemenata: urednika, pisca, čitatelja, održavana jasno postavljenim i ostvarenim zadacima i dovoljnim brojem zainteresiranih, osigurava trajnost života muzičkom časopisu, koji ponekad može preživjeti i čitavo stoljeće.”¹

Četnaest naslova glazbenih časopisa koji su se u Hrvatskoj pojavili između dvaju svjetskih ratova svjedoče o „zlatnom dobu” hrvatske glazbene periodike; identičan broj časopisa je, naime, pokrenut tijekom svih 45 godina naše poslijeratne povijesti, tj. u dvostruko dužem vremenskom razdoblju.² Na temelju toga moglo bi se zaključiti da su uvjeti što ih iznosi Josip Andreis u netom citiranom odlomku bili idealni. Ali, tomu nije baš tako. Samo je jedan časopis – *Sv. Cecilija* – izlazio kontinuirano tijekom cijeloga spomenutog razdoblja, dok su ostali – zbog nedovoljnog broja suradnika, i pretplatnika, odnosno zbog drugih poteškoća – izlazili tijekom nekoliko godišta ili tek nekoliko brojeva. Napad na bivšu

Jugoslaviju označio je za velik dio časopisa koji su tada izlazili – kraj njihova publiciranja.

Glazbeni časopisi međuratnog razdoblja svakako su nezaobilazan izvor za proučavanje glazbene zbilje u Hrvatskoj između dvaju svjetskih ratova. Među njima pak iznimno mjesto pripada upravo *Sv. Ceciliji*.

Sv. Cecilija je najstariji glazbeni časopis u Hrvatskoj.³ Ona je također časopis s najdužim kontinuiranim razdobljem publiciranja u nas (1907-1944; 1946; 1969. do danas). Kroz cijelo međuratno razdoblje njezin je urednik Janko Barlè, koji je tu dužnost preuzeo 1914. i obavljao je sve do smrti 1941. godine. Urednik glazbenog priloga bio je Franjo Dugan st. Časopis je izlazio kao dvomjesečnik.

Kao glasilo Cecilijanskog društva *Sv. Cecilija* je prvenstveno usmjerena na promoviranje crkvene glazbe, osobito u prvim godinama izlaženja. Od studenog 1922. do 1926. godine bila je također glasilo Saveza hrvatskih pjevačkih društava. Siječnja 1927. počinje kao glasilo Hrvatskog pjevačkog saveza izlaziti *Glazbeni vjesnik*, pa više nema potrebe da to bude *Sv. Cecilija*.

Upravo u razdoblju između dvaju ratova *Sv. Cecilija* postaje časopis u kojemu su i teme uže vezane uz svjetovnu glazbu zauzimale vrlo istaknuto mjesto. Čini se ipak da takva koncepcija nije odmah jednoglasno prihvaćena. O tome svjedoči i članak *Za svjetovnu glazbu* Stjepana Markulina, koji je u *Sv. Ceciliji* objelodanjen 1919. godine. Svoj stav o nužnosti objavljivanja i priloga s područja svjetovne glazbe Markulin argumentira slijedećim riječima: „... crkvena i svjetovna muzika ne samo što imaju mnogo dodirnih točaka, već su gdjekad međusobno i nerazdruživo povezane. Tako su izvjesne glazbene discipline zajedničke u svjetovnoj i crkvenoj glazbi n. pr. glazbena teorija, akustika i dr., dok neke stoje na međi, te se zajedno obrađuju, kao glazbeni oblici, estetika itd. Ima opet glazbenika, čije kompozije spadaju u obje oblasti muzike, pa prikazujući njihovu ličnost u crkvenim glazbotvorinama nije nikako moguće mimoći njihovu znamenitost na polju svjetovne glazbe.”⁴ Kako je *Sv. Cecilija* prvotno bila zamišljena kao list s izrazito obrazovnom funkcijom namijenjen u prvom redu crkvenim glazbenicima, orguljašima i zborovođa, Markulin inzistira upravo na njihovom širem obrazovanju. „I crkveni glazbenik čuti i mora čutjeti potrebu, da upozna sve grane muzičke umjetnosti, iako se ne će da okuša u njima. On ih mora poznavati,” inzistira Markulin, „jer se time jača i širi njegov muzički horizont, njegova muzička inteligencija i njegova muzička sposobnost. A što će tek reći onaj organista i crkveni korovođa, koji hoće da surađuje i na polju svjetovne muzike? Hoćemo li mu kratiti da uživa i na vrelima

profanih skladbi? Hoćemo li ga odbiti i reći mu: za crkvenu glazbu prati naš časopis, ali za svjetovnu glazbu traži drugdje prijatelje, kao da glazba nije jedna?”⁵

Sadržaj *Sv. Cecilije* najbolje svjedoči o konačnom profilu ovoga glazbenog časopisa, koji se definitivno kristalizirao sredinom dvadesetih godina, i koji je *Sv. Ceciliji* osigurao središnje mjesto u onodobnoj hrvatskoj glazbenoj periodici. Struktura *Sv. Cecilije* iz 1918. godine okosnica je organizacije tiskanog materijala tijekom sljedeće 23 godine. To su rubrike: 1. Članci; 2. Iz hrvatske glazbene prošlosti (utemeljena 1915. traje do 1941.); 3. Naši dopisi; 4. Glazbena literatura; 5. Razne vijesti; 6. Nek je svašta; 7. Iz „Cecilijina društva”; 8. Glazbeni prilog. Poput rubrike „Iz hrvatske glazbene prošlosti” kasnije su se pojavile i druge tematski određene rubrike, kao npr. „Građa za hrvatski glazbeni rječnik” (1920.-1941.). *Sv. Cecilija* je upravo u ovom razdoblju postala pravi glazbeni časopis na stranicama kojega su svoje tekstove objavljivali najznatiji stručnjaci s područja glazbene umjetnosti u nas. U njoj je također, kako je s pravom upozorio već Ivo Olup,⁶ zastupljena cjelokupna glazbena problematika, kako duhovne i crkvene, tako i svjetovne provenijencije. Stoga članci objavljivani u *Sv. Ceciliji* donose teme vezane uz povijest glazbe, aktualna glazbena kretanja, teoriju, folklor, izvodilačku praksu, pedagogiju, socijalno-glazbene probleme, glazbenu kritiku i recenzije novih glazbenih izdanja.

Kad je riječ o povijesti glazbe od najvećeg su značenja, a i najbrojniji su dakako, članci i rasprave u fokusu kojih je nacionalna povijest. Većina njihovih autora ne odstupa od načela pozitivizma, kojemu, osobito u biografskim člancima, vole kontrapunktirati sentimentalizam. Međutim, znatan dio tih članaka je upravo zahvaljujući inzistiranju na podatku i činjenici, s jedne strane, i često karakteru prvotnosti u povijesti hrvatskih muzikoloških napora, s druge strane, imao istaknutu ulogu u daljem razvitku te znanosti. O opsegu nekih članaka i materijalu što ga donose svjedoči također činjenica da su izlazili u nastavcima u nekoliko brojeva. Svjesno njihova značenja uredništvo je čak uspijevalo objavljivati ih separatno. Pojedini su među njima i desetljećima kasnije poticali daljnja znanstvena istraživanja,⁷ pače čitave polemike,⁸ dok su drugi do danas ostali, ako ne jedini, onda barem najpotpuniji izvor informacija.⁹

Posebna se pozornost posvećuje području glazbenog folklor, gdje se među autorima brojnih priloga ističu Vinko Žganec, Milovan Gavazzi, Bernardin Sokol, Antonin Zaninović, Franjo Lučić, Ivan Matetić Ronjgov. Uz velik broj članaka golemo značenje imaju zapisi narodnih i pučkih popjevka, kako crkvenih tako i svjetovnih.

Naposljetku, Sv. *Cecilija* ima sluha i za suvremena glazbena zbivanja. Tako je njezin urednik Janko Barle već 1920. godine upozoravao na iznimno talentiranog Josipa Štolcera Slavenskog,¹⁰ a 1923. Zlatko Grgošević na Jakova Gotovca.¹¹ Interes za suvremena glazbena zbivanja nije usmjeren samo na događaje u nas, već se javljaju informacije iz drugih zemalja kako u Europi, tako i onih u Americi. Dakako, najviše vijesti stiže iz područja nekadašnje Austro-Ugarske monarhije. Međutim, najdosljednije i najsustavnije su „Sitne muzikalne vijesti iz Engleske”, što ih je autor Vl. D. (Vladoje Dukat?), služeći se kao izvorom časopisa *The Musical Times*, sustavno objavljivao od 1926. godine. Ipak, kada je riječ o suvremenoj glazbi nezaobilazna je upravo glazbena kritika kako o stvaralaštvu, tako i o izvedbama.

Na stranice Sv. *Cecilije* glazbena se kritika probijala postupno. Kratki prikazi koncertnih zbivanja javljaju se u početku u rubrici *Razne vijesti*. Kako su oni informativnog značenja, kritičkog suda nema, pa i nije riječ o pravoj glazbenoj kritici. Pripomene o kvaliteti djela ili izvedbe prvih su međuratnih godina posve iznimne. Vrlo su rijetki pokušaji kritičkog osvrta kakav je primjerice autor dr. K. D. (Kamilo Dočkal?) objavio 1918. o dobrotvornom koncertu „Dva su samo imena na tom koncertu zastupana: Anka Horvat, kr. saska dvorska pjevačica i Svetislav Stančić, skladatelj. Ni raspored nije brojio mnogo imena, već dva: M. Musorgski i S. Stančić. Pa ipak je dojam toga koncerta bio vanredan. Gđa Horvat pjevala je 'Trepak', 'Uspavanku' i 'Vojskovođu' iz ciklusa 'Pjesme i plesovi smrti' od M. Musorgskoga; 'S njanjom' i 'Molitvu prije spavanja' iz ciklusa 'Dječji kutić' (!) od istog skladatelja, te dvije kajkavske popijevke od Svetislava Stančića. Što valja osobito istaknuti, nema u rasporedu ljubavne lirike, već neki novi svijet: s jedne strane strašno potresne, snažne pjesničke pripovijesti u 'Pjesmama i plesovima smrti', a s druge strane neobično mile i lijepe, sadržajem tako naivne i čiste, a glazbeno toli dotjerane pjesmice iz 'Dječjeg kutića'. Doista novi, regbi posve nepoznati svijet! Gđa Horvat zadužila je u velike zagrebačko slušateljstvo, koje je dupkom napunilo sve prostorije 'Hrv. konzervatorija' i doista zadužila i one ovacije, koje su joj priređene. Njen je glas i zvonak i opsežan i visok i još više dubok, a njezino glazbeno slikanje vanredno. Nije čudo, što je vanjski svijet toliko slavi. Stančić je na pjevačicu u 'Kukavici' stavio velike zahtjeve s obzirom na opseg glasa. Stančićeve glazbene misli u 'Hrastovačkom nokturnu' odviše su visoke i lijepe za onaj kajkavski Matošev tekst. (!) U orkestralnim točkama pokazao je Stančić vanredu vještinu intepretirajući tako vjerno 'Noć na pustoj gori' od M. Musorgskoga te izvodeći majstor-

ski svoje 'Scherzo' i 'Rapsodiju'. Ako gđa Horvat već je na svjetskom glasu, nadamo se, da će Svetislav Stančić sigurno biti, pođe li započetim putem."¹²

Rana kritička nastojanja uglavnom su se svodila na pohvalnice, kako je to, pišući u istom broju Sv. *Cecilije* o nastupu češkog kvarteta u Zagrebu, učinio Franjo Dugan: „Hvaliti izvedbu bratskih nam čeških umjetnika značilo bi nositi sove u Atenu ili nositi vodu u more. Ako bi pak htjeli što istaknuti, mogli bismo u kratko kazati, da se njihovo izvađenje odlikuje vanrednom, izrazitom i savršenom ritmikom, tankočutnom dinamikom i virtuoznom upotrebom raznih tehničkih finoća... Svaki od umjetnika odlikuje se napose nekim osebinama, koje baš pogoduju kvartetu. Prvi se violinista Hoffmann odlikuje briljantnošću i energijom, čelista snažnim i punim tonom, koji daje solidnu bazu čitavoj strukturi, dok se drugi guslač (inače po svijetu slavan komponista) Suk odlikuje vanredno toplim tonom, u čemu ga slijedi i krasnim tonom i pročišćenim predavanjem bračista Herold. Zaista se bolja kombinacija ne da zamisliti."¹³

Razne vijesti bile su zapravo u cijelom razdoblju tiskani prikazi, koji se i nadalje najčešće svode na izvješća. Usprkos tomu svi su takvi članci dragocjeni kao povijesni izvori, često jedini: osobito oni koji se odnose na glazbeni život manjih gradova i naselja. Takvih je u Sv. *Ceciliji* bilo zaista mnogo. Četrdesetak suradnika slalo je priloge iz najrazličitijih mjesta: Cavtata, Dubrovnika, Karlovca, Makarske, Orebića, Pazina, Samobora, Siska, Slavonske Požege, Splita, Šibenika, Varaždina. Zagreb je 1922. godine dobio i stalnog kroničara. Bio je to Lujo Šafranek-Kavić, koji je svoje kronike opernoga i koncertnog života grada objavljivao do 1937. godine. Njegovi tekstovi nisu bili uvršteni u rubriku *Razne vijesti*, ali je ona i nadalje ostala mjesto gdje su se objavljivali kritički članci drugih autora koji su pisali i o pojedinim događajima u Zagrebu. Upravo među tim vijestima sve su se češće javljali prikazi glazbenih izvedaba koji su nadalizili formu izvješća i nastojali su biti kritička prosudba.

Kako je uredništvo Sv. *Cecilije* inzistiralo na otkrivanju činjenica iz nacionalne povijesti, tako je očita njegova opredijeljenost – kada je riječ o onodobnom suvremenom glazbenom trenutku – za promoviranje nacionalne glazbe. Taj je izbor svjesno učinjen već 1918. godine, kada je autor J. A. (Josip Andrić?) u istoj ovoj rubrici objavio članak *Nacionalizam naših koncerata*, kojega se može držati proglasom. U njemu je, naime, jasno istaknuto da je „... od aktualne (je) važnosti ovo. Svijesti našeg narodnog ujedinjenja dužan je svaki pojedinac od nas da svom mogućnošću utire put u svim slojevima naroda. Učinimo tu i glazbom svoju dužnost.

Ona je najvećma kadra da upaljuje i zagrijava srca te osvaja duhove za naš veliki narodni ideal. Illyrismus docet!", uzvikuje autor i poziva: „*Priredujemo širom naših krajeva, i u manjim mjestima, gdje god iole možemo, nacionalne koncerte s južnoslavenskim (ili bar slavenskim) programom...* Upotrebimo sadanju zgodu, gdje su svi koncerti toliko posjećivani, kao nikada prije, pa priredujemo što više takovih koncerata, kojima ćemo pomoći podizati narodnu svijest, a ujedno spremati teren za procvat narodne glazbene umjetnosti!”¹⁴ zaključuje autor. Kako je poznato upravo je kreiranje domaćega glazbenog repertoara bilo imperativ što ga je većina glazbenih kritičara toga razdoblja propagirala pa dakako, i na stranicama *Sv. Cecilije*. O dosljednosti kojom su to činili najbolje svjedoči kritika Franje Dugana što je objavljena na istom mjestu u časopisu kao i netom citirani tekst, gdje Dugan u povodu koncerta Zagrebačke filharmonije¹⁵ zaključuje: „Najvažniji je rezultat toga koncerta taj, što je on pokazao visoku stvaralačku kvalitetu domaćih komponista, koji su dokazali originalnošću i umjetničkom fakturam svojih djela, da se mogu kao adekvatni majstori staviti uz bok priznatim stranim umjetnicima. Vanredno brojni posjet koncerta i burno odobravanje komponistima i izvođačima jamči nam, da je i naša publika shvatila serioznost djela naših komponista i važnost potrebe, da se što češće izvode djela domaćih komponista, koji time dobivaju podstreka, da stvaraju nova djela i tako da unaprede našu domaću umjetnost. Što češće priređivanje takovih koncerata jačalo bi u publici osjećaj, da bude svega toga svjesna i da zbog te svijesti brojnim pohađanjem takovih koncerata pomaže naše umjetnike u njihovim nastojanjima oko sve većeg razvijanja naše muzičke kulture.”¹⁶

Na temelju citiranih ulomaka jasno je da se *Razne vijesti* ne svode uvijek samo na suhoparno izvješće, već se među tim tekstovima mogu naći i standardni onodobni prikazi glazbenih zbivanja. Pače, ponekad su se ovdje mogle naći i glazbene kritike objavljene u drugom periodičkom tisku. Riječ je, uglavnom, o iznimnim događajima u glazbenom životu, kako je, npr. bio prvi nastup Zagrebačkih madrigalista u Zagrebu. O tom je koncertu pisao Božidar Širola u *Hrvatskoj straži*, a *Sv. Cecilija* je kritiku objavila također u *Raznim vijestima*. Kako ova kritika predstavlja jednu od najopsežnijih objavljenih u *Sv. Ceciliji*, i standardni tip onodobne dnevne glazbene kritike, citiramo je u cijelosti: „Potpuna novost u našem muzičkom životu je nastup zagrebačkih madrigalista. Osam pjevačica i pjevača (Erika Druzović, Liga Doroghy, Vlasta Lorković, Zdenka Marković, dr. Viktor Benković, Ivo Mlinarić, Mladen Pozajić, Lav Vrbanić) posjedalo se u okrugu na koncertnom podiju pred nama, uzeli su note u ruke i počeli pjevati bez intonacije i bez dirigenta. I kako su pjevali! Predajući se potpuno umjetničkom vodstvu g. dra V. Benkovića, koji je promišljeno

izradio svaku pjevačku frazu i odvagunuo dinamsku vrijednost ne samo svakog pjevačkog grla već i čitavog ansambla – predajući se potpuno tom nevidljivo i nezamjetljivo, muzicirali su pjevači intimno i neusiljeno kao da su godinama zajedno pjevali, kao da i ne zapažaju pred sobom publiku – koja konačno u svakom koncertnom nastupu traži i neke vrste senzaciju. Senzacija ove večeri bila je upravo u spontano danom dotjeranom i dubokom proživljenom interpretiranju prekrasnih djela vokalne muzičke klasične škole. Možda smo sada tek upoznali svu ljepotu madrigala i moteta, tih najvrednijih forma muziciranja u 16. stoljeću, jer se upravo takovim – gotovo solističkim ili sasvim solističkim – muziciranjem najispravnije i predaje muzika ove vrsti. Ona se tako valjda predavala i u doba svoga postanka. Ako istaknem mekoću i svijetli čar sopranskih grla, zagasitu i punu boju altovskih, jedrinu i snagu tenora i metalnu punoću basovskih, valja mi odmah dodati, da je svaki pojedinac između zagrebačkih madrigalista školovani pjevač i muzičar regbi od zanta. Fraziranje i ekonomija glasa poznate su im stvari, zato i pjev njihov zvuči skladom neobičnog čara, a čistoća i sigurnost intonacije pomaže pokretanje melodijsko i čini ga toliko prozirnim, da je tom ansamblu moguće uz bok staviti samo jednu poredbu: gudački kvartet. Tu se sve čuje, svaki kret svake dionice, svaki akcenat pojedinog pjaavača ili pjevačice, svaki porast ili ispad dramski – sve u svem: to je najidealnija vokalna komorna muzika, zapravo najviša emancipacija muzike, u kojoj se dosiže zadnja meta umjetničkog izraza uopće.

Već tim svojim prvim nastupom zagrebački madrigalisti dokazali su punu zrelost svog umjetničkog nastojanja. Radosna je činjenica, da je njihov prvi koncert bio vrlo dobro posjećen, pa ako je dobar dio pučanstva došao možda iz puke želje, da vidi i čuje neku senzaciju, da je općinstvo razumjelo nastojanje zagrebačkih madrigalista i da će ga znati i dalje ocijeniti i promicati. Program koncerta bio je biran. Iz klasične polifonije XVI. stoljeća čuli smo djela Orlanda di Lassa, Ludovica da Vittorie, Gesvalda don Carla, Bonnetta, Donatia i mlađih majstora H. Schutza i H. L. Hasslera. Dalje su pjevali – u drugom dijelu koncerta – obradbe starih kajkavskih pučkih popijevki, nadalje djela Dugana oca i sina, E. Adamića i V. Žganca, a koncert su završili lijepim zborom Grgoševićevim iz njegovog žnjačkog venca. Sva ta djela izvedena su s pravim razumijevanjem stila i uživanjem u sadržinu. Kako su mirno zvučale široke kantilene Orlanda di Lassa u 'Super flumina', a kako živo i dražesno gipke melodije u Donatiovoj 'Villanelli' i Hasslerovoj 'Gigliardi'!

Čestitamo 'zagrebačkim madrigalistima' u želji, da taj ansamblu prvi svoj – nadasve uspjeti – nastup shvati kao početak zdušnog i naprednog rada. 'Zagrebački madri-

galisti' postat će za kratko vrijeme zamašnim faktorom našeg muzičkog života."¹⁷

Naposljetku, ističem da su upravo u ovoj rubrici objavljeni najbolji glazbeno-kritički tekstovi u *Sv. Ceciliji*, napose ako im je autor analizi sklon Franjo Dugan. Stoga držim da su barem takvi napisi morali biti registrirani u *Bibliografiji rasprava i članaka* Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“. Propust je tim veći ako se ima na umu i ranije isticana vrijednost izvora, što ga neki od spomenutih tekstova imaju za istraživače danas. Zato sam odlučila bibliografiju vlastitog izbora „raznih vijesti“ priložiti ovom radu.

Uz Šafranekove kronike, te prikaze objavljujane u *Raznim vijestima* još je jedna rubrika *Sv. Cecilije* ponekad nudila prostor glazbenoj kritici. Premda prvenstveno namijenjena recenzijama glazbenih izdanja, rubrika *Glazbena literatura*, u kojoj „... su sakupljeni podaci gotovo o svemu što je u našoj muzičkoj literaturi objavljeno u tom vremenu,¹⁸“ postajala je povremeno i mjesto gdje su se objavljivale glazbene kritike.

Kontinuitet svoga izlaženja, što je bez presedana u dotadašnjoj glazbenoj povijesti Hrvatske, *Sv. Cecilija* svakako u mnogome zahvaljuje svome uredniku Janku Balreću, koji je, kako je istakao Ivo Olup, kao visoki crkveni službenik¹⁹ „... imao mogućnost da ishodi za list potporu najviših tadašnjih crkvenih i mnogih svjetovnih ličnosti, pa i državnih ustanova.“²⁰ Unatoč tomu i *Sv. Cecilija* suočavala se s financijskim problemima koji srećom nisu bili tako sudbonosni za nju kao za neke druge onodobne glazbene časopise. Međutim, odrazili su se na opsegu i koncepciji lista. U uredništvo *Sv. Cecilije* pristizalo je mnoštvo priloga; mnogo više nego što ih se moglo objaviti. Uostalom, na samom je uvezu broja 6. iz 1922. godine eksplicite objavljeno: „Na uvaženje. Do sada smo se uvijek tužili, da nemamo novaca, sada je nadošla još druga nevolja, *nemamo prostora*. Mnogi već složeni članci i glazbene vijesti morale su ovaj put izostati, jer nam je ponestalo prostora. Molimo cijenjene saradnike, da nam to dobrotivo oprostite i da nam unatoč tomu i u buduće marljivo šalju svoje radnje. Urednik bi najvolio, da može glasilo povećati, no to žalibože ne dopuštaju sadanja teška vremena. Tako je prisiljen, da se drži određenog opsega, koji, doduše nije malen, ali se ipak često prije ispuni, nego bi on to želio.“ Stoga je u više navrata slijedila isprika što nisu objavljeni svi pristigli radovi, najčešće upravo oni predviđeni za rubriku *Razne vijesti*, dakle, među ostalima, i prilozi s kritičkim nastojanjima. Iz toga jasno proizlazi da za uredništvo *Sv. Cecilije* glazbena kritika nije bila od primarne važnosti, te da je opseg glazbene kritike i u stručnom časopisu, kakav je bila *Sv. Cecilija* bio ograničen prostorom kao u dnevnom tisku. Tako se i

dogodilo da su suprotno očekivanju, nositelji najrelevantnijeg glazbeno-kritičkog izričaja, češće časopisi šireg kulturološkog dijapazona nego stručna glazbena periodika.

Konačno, čini se da su u slučaju *Sv. Cecilije* sva tri elementa što ih je Josip Andreis naveo kao odlučujuće za uspjeh jednog časopisa postigla traženu ravnotežu. Ona je, kako smo vidjeli, imala vrlo uspješnog urednika, brojne suradnike – premda su svi suradnici i urednik surađivali besplatno – i, na kraju, dovoljno čitalačke publike kojoj je bila namijenjena. Treba vjerovati da je Barle pridonio i povećanju broja čitalaca. Još god. 1912. zagrebački je nadbiskup Antun Bauer službeno proglasio *Motu proprio* Pia X. o crkvenoj glazbi i naredio da se sve župne crkve u nadbiskupiji imaju preplatiti na *Sv. Ceciliju*. Hubert Pettan upozorava da je to vjerojatno učinio pod Barleševim utjecajem.²¹ U međuratnom je razdoblju samom kvalitetom, brojem priloga i širenjem interesa na područje svjetovne glazbe *Sv. Cecilija* uspješno privlačila i zadržavala pažnju publike.

BILJEŠKE:

- ¹ Josip Andreis, Prvi muzički časopisi u Hrvatskoj, *Arti musices*, 1970, br. 2, str. 53.
- ² Osim *Sv. Cecilije* to su u međuratnom razdoblju bili sljedeći časopisi: *Jugoslavenski muzičar (Muzičar)*, *Naša muzika*, *Glazbeni vjesnik*, *Muzički informator*, *Muzika i knjiga*, *Muzička revija*, *Sklad*, *Ćirilometodski vjesnik*, *Grlica*, *Proljeće*, *Hrvatska tamburica*, *Svijet jazza*, *Ritam*. nakon 1945. godine izlazili su časopisi: *Muzičke novine*, *Muzička revija*, *Muzičke novine*, *Muzičke novosti*, *Muzika i škola (Muzika)*, *Tamburaška glazba*, *Sv. Cecilija*, *Arti musices*, *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*, *Od-do*, *Muzička kultura*, *Mol*, *Tonovi*, *Musicus*.
- ³ *Sv. Cecilija* počela je izlaziti u Zagrebu 1877. godine. Uređivao ju je i izdavao Miroslav Cugšvert kao „list za pučku crkvenu glazbu i pjevanje“. Prema tome, naš prvi glazbeni časopis nije bio standardnog, već specijaliziranog tipa. God. 1877. izašla su samo tri broja. 1878. dvanaest brojeva, nakon prekida, 1883. još dvanaest brojeva, te 1884. godine posljednja četiri broja *Sv. Cecilija* imala je i glazbeni prilog, što ga je uređivao Ivan Zajc. Novu *Sv. Ceciliju* pokreću siječnja 1907. kao „smotru za promicanje crkvene glazbe“ Milan Zjalić, Mirko Novak i Franjo Dugan st., koji je do 1942. uređivao njezin glazbeni prilog. Zjalić i Novak bili su prve dvije godine i izdavači. *Sv. Cecilija* je u početku prvenstveno služila propagiranju cecilijanizma, tj. pokreta za restauraciju crkvene glazbe. Kako im je već tokom prve godine izlaženja lista uspjelo osnovati „Cecilijansko društvo“, izdavanje *Sv. Cecilije* preuzelo je to društvo na prvom hrvatskom sastanku 1909. godine. Time je *Sv. Cecilija* postala glasilom toga društva.

- ⁴ Stjepan Markulin, Za svjetovnu glazbu, Sv. *Cecilija*, 1919, br. 6, str. 140.
- ⁵ *Ibid.*
- ⁶ Usp. Ivo Olup, Muzički časopisi u Hrvatskoj, *Rad JAZU*, 1965, knj. 337, str. 321.
- ⁷ Tako Gogline članke *Hrvatski glazbeni zavod 1827.-1927.* i *Hrvatski glazbeni zavod u deceniju 1927.-1937.*, što su bili objavljeni i separatno 1927, odnosno 1937. godine, možemo držati ishodištem Šabanove monografije *150 godina Hrvatskog glazbenog zavoda* objavljene 1982.
- ⁸ Takav je slučaj s glasovitom Schneiderovom studijom *Ivan Mane Jarnović, hrvatski guslač-virtuoz i skladatelj 18. stoljeća*, koja je bila objavljena u Sv. *Ceciliji* 1943, br. 1-6 i kao separat u izdanju HGZ-a 1944. godine. Premda je objavljen tijekom ratnih, a ne međuratnih godina, značenje ovoga rada u povijesti naše muzikologije paradigmatično je upravo za reakcije o kojima je riječ, pa je stoga uvršten ovamo. U njemu je Jarnović, naime, prvi put eksplicite imenovan hrvatskim skladateljem, što je, kako je istaknuto, rezultiralo, doduše četrdesetak godina kasnije, muzikološkom polemikom. Njezin je začetnik Ivan Bošković, koji je u članku „Gdje je i kad rođen Ivan Mane Jarnović?” objavljenom u časopisu *Marulić*, 1986, br. 2, str. 239-250, doveo u pitanje hrvatsko podrijetlo Jarnovića. Slijedi odgovor Lovre Županovića „Gdje je i kada rođen Ivan Mane Jarnović?—II” (*Arti musices*, 1986, br. 1, str. 147-150). Na istom je mjestu na str. 150-156 objavio svoj tekst „Gdje je i kada rođen Ivan Mane Jarnović?—III” Stanislav Tuksar koji je, uostalom, proveo opsežno arhivsko istraživanje, rezultate kojega je objavio u članku „Pitanje Jarnovićeva identiteta” u zborniku *Ivan Mane Jarnović, hrvatski skladatelj*, Osorske glazbene večeri, Zagreb-Osor 1978. Polemiku je nastavio Bošković objavljujući svoj odgovor na navedene članke pod naslovom „Gorak okus danajskog dara dr. Artura Schenidera” u Sv. *Ceciliji*, 1987, br. 2, str. 35-36. Isti tekst objavljuje i časopis *Arti musices*, 1987, br. 1-2, str. 187-190. Polemika se konačno zaključuje odgovorom Lovre Županovića „Otpis Ivanu Boškoviću” objavljenom u časopisima *Arti musices*, 1987, br. 1-2, str. 191 i Sv. *Cecilija*, 1987, br. 3-4, str. 70.
- ⁹ To su u prvom redu i separatno objavljeni Goglini članci:
- Ivan pl. Zajc. O stotoj godišnjici njegova rođenja*, Nadbiskupska tiskara, Zagreb 1932.
 - Božidar Širola, Život i djelo*, Nadbiskupska tiskara, Zagreb 1939.
 - Gjuro Eisenhuth*, Nadbiskupska tiskara, Zagreb 1926.
 - Nikola pl. Faller*, Zagreb 1938.
 - Vjekoslav Klaić i diletanški orkestar Hrvatskog Sokola u Zagrebu*, Nadbiskupska tiskara, Zagreb 1928.
 - Zagrebački kvartet. Povodom 15-godišnjeg opstanka*, Zagreb 1934.
 - Domaći violinisti u Zagrebu u XIX. i XX. stoljeću*, Tisak Nar. Tiskare, Zagreb 1940.
 - Komorna muzika u Zagrebu*, Nadbiskupska tiskara, Zagreb 1930.
 - Orkestralna muzika u Zagrebu*, Zagreb 1935.
- ¹⁰ Usp. Janko Barlè, Josip Štolcer, Sv. *Cecilija*, 1920, br. 4, str. 85-87.
- ¹¹ Usp. Zlatko Grgošević, Jakov Gotovac, Sv. *Cecilija*, 1923, br. 4, str. 101-102.
- ¹² Dr. K. D., Dobrotvorni koncert „Udruga učiteljica” dne 25. siječnja 1918, Sv. *Cecilija*, 1918, br. 2, str. 59-60.
- ¹³ Franjo Dugan, Češki kvartet, Sv. *Cecilija*, 1918, br. 2, str. 60.
- ¹⁴ J. A., Nacijonalizam naših koncerata, Sv. *Cecilija*, 1918, br. 3, str. 91.
- ¹⁵ Program koncerta bio je sljedeći: 1. Ivo Brkanović, *I. simfonija*, (praizvedba); 2. Krsto Odak, *Psalam 130.* za bas i orkestar i *Psalam 150.* (praizvedba); 3. Jakov Gotovac, *Orači*, simfonijska meditacija (praizvedba); 4. Božidar Kunc, *Klavirski koncert u h-molu*; 5. Krešimir Baranović, *Predigra operi Striženo-košeno*.
- ¹⁶ Franjo Dugan, Koncert Zagrebačke filharmonije, Sv. *Cecilija*, 1938, br. 1, str. 28.
- ¹⁷ Božidar Širola, Nastup Zagrebačkih madrigalista, Sv. *Cecilija*, 1930, br. 3, str. 112-113.
- ¹⁸ Ivo Olup, Muzički časopisi u Hrvatskoj, *Rad JAZU*, 1965, knj. 337, str. 323.
- ¹⁹ Prema navodima Huberta Pettana u članku „Urednici časopisa 'Sv. Cecilija' i glazbenih priloga u njemu” (Sv. *Cecilija*, 1978, br. 2-3, str. 122) Janko Barlè je od dolaska u Zagreb 1893/94. vršio sljedeće dužnosti: najprije je bio vjeroučitelj, zatim aktuar, arhivar, bilježnik duhovnog stola, koralist (1897-1904), prebendar prvostolne crkve (1904-11), tajnik nadbiskupa Bauera (1911-16), a od 1916. kanonik i ravnatelj nadbiskupske kancelarije. Papa Pio XII. imenovao ga je 1939. godine apostolskim protonotarom.
- ²⁰ Ivo Olup, Muzički časopisi u Hrvatskoj, str. 320.
- ²¹ Usp. Hubert Pettan, Urednici časopisa „Sv. Cecilija” i glazbenih priloga u njemu, str. 123.

(Nastavak slijedi)